LAUSUNTO

Helsinki 8.11.2021

EDUSKUNNAN TALOUSVALIOKUNTA

Viite: lausuntopyyntö 29.10.2021

Asia: HE 207/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yritysten määräaikaisesta kustannustuesta annetun lain muuttamisesta

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveyspoliittinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on yli 230 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäseninä yli 70 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Lisätietoja: lakimies Kirsi Väätämöinen, kirsi.vaatamoinen@soste.fi, 040 839 7913

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas
pääsihteeri

SOSTE kiittää talousvaliokuntaa lausuntopyynnöstä ja lausuu seuraavaa.

SOSTE kannattaa pandemiasta johtuneista rajoituksista eniten kärsineiden yritysten jatkotukea. Suhtaudumme kuitenkin lakiesitysluonnoksen mukaiseen toteuttamistapaan varauksellisesti.

Lakiesityksen mukaan kustannustukilakiin lisättäisiin uusi kustannustuen muoto, joka kohdistettaisiin erityisesti matkailu-, ravintola- ja tapahtuma-alan yrityksille. Ne saisivat tukea lähtökohtaisesti toimialalistauksen mukaan. Muutkin yritykset voisivat saada tukea, jos ne pystyvät osoittamaan liikevaihtonsa pudonneen yritykseen itseensä tai sen keskeisiin asiakaskuntaan kohdistuneen pandemian torjuntaan liittyneen rajoituksen takia.

Ehdotettu tukimuoto tulisi korvaamaan kaikki nykyisen kustannustukilain mukaiset tuet, koska voimassa olevan lain mukaisten tukien hakuajat ovat päättyneet eikä niitä enää esitetä jatkettavaksi. Tämä käy ilmi lakiesityksen perusteluista, mutta ainoastaan epäsuorasti. Koska sekä tuen edellytyksiä että kohdetta ollaan olennaisesti muuttamassa, selvempää olisi, että nykyisen kustannustukilain muutossäädöksen sijaan jatkotuesta säädettäisiin erillinen laki. Yhtenäisen lakitekstin puutteessa monien potentiaalisten tuen hakijoiden on jokseenkin mahdotonta selvittää lain sisältö, koska voimassa olevat säännökset kaikkine pykäläviittauksin esitettyine poikkeuksineen pitää poimia viidestä eri laista, tämän lakimuutoksen jälkeen kuudesta.

Lakiesitysluonnoksen mukaan vaatimus toimialakohtaisesta 10 prosentin liikevaihtopudotuksesta poistettaisiin. Tukeen lähtökohtaisesti oikeutetut toimialat listattaisiin asetuksen sijaan suoraan laissa eli ehdotetussa uudessa 5 e §:ssä. Listatuilla aloilla toimivat yritykset, joiden liikevaihto oli kesä-syyskuun 2021 välille sijoittuvalla pandemiakaudella yli 30 prosenttia pienempi kuin vastaavalla kaudella vuonna 2019, olisivat oikeutettuja tukeen.

Perustellusti voidaan kysyä, onko kyseisten toimialojen listaamiselle – ja muiden toimialojen jättämiselle listan ulkopuolelle - muuta perustetta kuin yleisluontoinen käsitys siitä, että juuri nämä alat ovat eniten kärsineet rajoituksista viime kuukausina. Myös sosiaali- ja terveysalalla on liiketoimintamalleja, jotka perustuvat ihmisten kohtaamiseen ja jotka siksi ovat olleet alttiita pandemian hallinnasta johtuville toimenpiteille. Lakiesityksen perusteluissa todetaan vain, että tukea hakeneiden yritysten osuus on ollut suurin matkailu- ja ravitsemisaloilla sekä kulttuuri- ja viihdetoiminnassa (n. 15 prosenttia tai enemmän yrityksistä hakenut tukea). Muista aloista ei sanota mitään. Myöskään tarkemmasta jakaumasta mainittujen alojen sisällä ei sanota mitään, vaan ne on otettu listalle kokonaisuudessaan. Katsomme, että listausratkaisun perusteet tulisi selvittää paremmin ja varmistaa eri toimialojen yhdenvertainen kohtelu.

SOSTE pitää erittäin tärkeänä sitä, että myös muilla kuin listatuilla toimialoilla toimivilla yrityksillä on mahdollisuus saada tukea. Esityksen mukaan muullakin toimialalla toimiva yritys, jonka liikevaihto oli esitetyllä pandemiakaudella yli 30 prosenttia pienempi kuin vuoden 2019 vertailukaudella, olisi oikeutettu tukeen, jos se voi osoittaa pudotuksen johtuneen yritykseen tai sen keskeiseen asiakaskuntaan kohdistuneesta julkisoikeudellisesta, pandemian torjuntaan liittyvästä rajoituksesta.

SOSTE

Lähtökohta on hyvä. Listattujen toimialojen ulkopuolelle jäävien yritysten osalta näemme kuitenkin pulmallisena erityisesti asiakaskuntaa koskevan 5 e §:n 4 momentin. Ymmärrämme ehdotetun säännöksen tavoitteen ja tuemme sitä, mutta emme pidä muotoilua lakiteknisesti tyydyttävänä.

Julkisoikeudellisia rajoituksia on kohdistettu ihmisiin tai ihmisryhmiin lähinnä liikkumis- ja maahantulorajoitusten sekä karanteenimääräysten kautta. Nämä rajoitukset kohdistunevat lähinnä listattujen toimialojen, kuten matkailualan, asiakaskuntaan. Toimialalistan ulkopuolisten yritysten asiakaskunnalle merkitys lienee marginaalinen.

Muut rajoitukset ovat kohdistuneet pääosin yrityksiin ja yhteisöihin. Mielestämme ero yrityksiin/yhteisöihin ja ihmisiin/ihmisryhmiin kohdistuvien rajoitusten välillä on pidettävä selvänä. Säädännössä on myös oltava selvää, milloin puhutaan rajoituksista ja milloin rajoitusten vaikutuksista. Mainitussa momentissa on ilmeisesti tarkoitus säätää myös – ja erityisesti - rajoitusten vaikutuksista asiakaskuntaan. Sillä tavoin säännös tulisi myös kirjoittaa.

Pandemia-ajan yrityksiin ja yhteisöihin kohdistuneiden rajoitustoimien vaikutukset ovat tosiaankin voineet kohdistua ihmisiin, mutta se, millä tavoin näitä vaikutuksia voitaisiin ja tulisi arvioida ehdotetun säännöksen näkökulmasta, jää kovin avoimeksi ja tulkinnanvaraiseksi. Lakiesitysluonnoksen perustelujen mukaan ”[k]eskeiseen asiakaskuntaan kohdistetusta julkisoikeudellisesta rajoitustoimesta olisi kyse esimerkiksi silloin, kun taksiliiketoimintaa elinkeinonaan harjoittavalla yrityksellä ei ole ollut asiakkaita ravintolayrityksiin kohdistettujen julkisoikeudellisten rajoitusten johdosta”.

Jo esimerkistäkin ilmenee, että kyseiset rajoitukset ovat kohdistuneet ravintolayrityksiin, eivät sanottuun asiakaskuntaan. Välilliset vaikutukset voivat ulottua asiakkaiden kautta aina taksiliiketoiminnan harjoittajaan saakka, mutta miten tällainen vaikutusketju on tarkoitus osoittaa? Voidaanko vain yleisen elämänkokemuksen nojalla olettaa, että taksiliiketoiminnan harjoittajan asiakaskunta koostuu pääosin ravintoloiden asiakkaista? Tai riittääkö yrityksen tai yrittäjän omaan kokemukseen perustuva ilmoitus? Säännöksen tulkinta näyttäisi nyt jäävän täysin riippuvaiseksi tuen myöntäjän omista näkemyksistä, mikä voi vaarantaa tuen hakijoiden yhdenvertaisen kohtelun.

Tuen hakemisen ja myöntämisen tulee olla yksinkertaista. Liiallinen byrokratia veisi pohjan muiden kuin listattujen toimialojen yritysten tukimahdollisuuksilta ja mitätöisi näin lain tarkoituksen niiden osalta. Katsomme kuitenkin, että tämä säännös kaipaa selkeyttämistä.